

Eugen Sandow en bodybuilden

Nico van Horn

Verzameling Daniel Christiaens

Na een paar jaar geleden wat research gedaan te hebben voor het gedenkboek van de de Amsterdamse Atletische Club Hercules, een club voor verdedigings- en krachtsporten, raakten we min of meer in de ban van bodybuilden, worstelen en gewichtheffen. Door wat opmerkingen en enkele geschriften van Piet van der Kruk groeide de fascinatie voor deze takken van sport. Zo kwamen we in contact met Daniel Christiaens, die in Antwerpen de 'Antwerp Muscle Archives' beheert. Op een redelijk zonnige aprildag togen Wilfred van Buuren en ik naar Antwerpen waar we eindelijk een bezoek zouden brengen aan zijn rijke collecties. Er was al lang email-contact met Daniel, en eindelijk konden we dan terecht bij hem en zijn grootste verzameling. Daniel kocht een aantal jaar geleden wat dozen op, gevuld met tijdschriften over bodybuilden. Zo kwam hij op het spoor van het Belgische blad *Muscles*, een Franstalig blad dat verscheen tussen 1946 en 1969. Het blad was evenals een aantal andere, en oudere, bladen in Engeland en Amerika gewijd aan de lichaamscultuur, zonder de commercialisering die iemand als Arnold Schwarzenegger eraan gegeven heeft, en zonder de spierversterkende middelen.

Het valt niet te ontkennen dat dit soort bladen een fikse schare homo-fans had, maar daar ging het de bodybuilders, die zich vanaf 1890 in Europa en ver daarbuiten richtten op een perfect gebeeldhoud

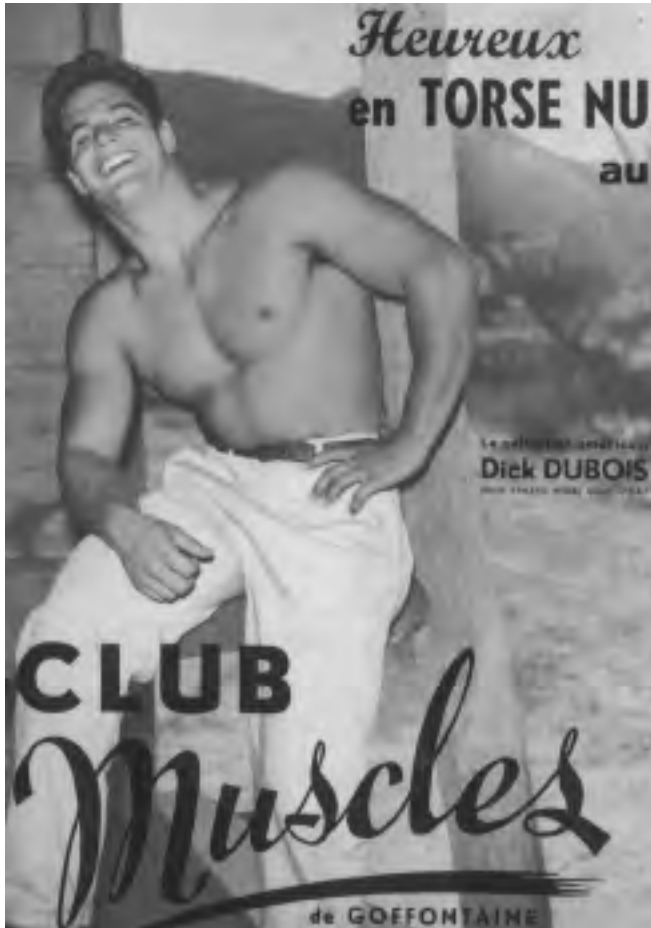

lichaam, echter niet in eerste instantie om. Daniel vertelde dat hij zoveel mogelijk de modellen die, volgens onze normen redelijk decent gekleed overigens, voor het blad hadden geposeerd, probeerde op te sporen en aan de praat te krijgen. Juist omdat het geheel toch een homo-erotische lading heeft gekregen, wil de meerderheid van de toenmalige jongelieden niet meer praten. Een klein aantal wel, en mede dankzij hen kan de verzameling van Christiaens, van huis uit kunsthistoricus, groeien. Niet alleen bladen, maar ook trofeeën, vaantjes, speldjes, kleding, programma's enz. Hij geeft regelmatig lezingen en praatjes over zijn onderwerp, de *Culture Physique*, en stelt zijn rijke verzameling soms tentoon. De periode na 1970 vindt hij niet meer zo interessant. Te commercieel, te gladjes, teveel anabolen. Na een lange tour door en over zijn zolder, waar hij alles netjes gedocumenteerd heeft opgeslagen, moest avondlijk Antwerpen worden bezocht. Bier, laatste trein, vertraging, half vier thuis in Amsterdam, dankuwel NS.

Eugen Sandow

Op dinsdag 12 september was ik in Londen. Reden: de her-onthulling van een marmeren buste van de atleet Eugen Sandow, de vader van het moderne bodybuilden. Geboren in 1867 in Königsbergen in het toenmalige Oost-Pruisen reisde hij als achttienjarige naar West-Europa, vermoedelijk in het kielzog van rondtrekkende circussen, om daar zijn kunsten als krachtmens te vertonen. Hij vertoefde in Antwerpen, Brussel, Parijs, Rotterdam, en belandde in november 1887 in Amsterdam. Daar woonde hij enige tijd,

hoe lang is niet bekend. Na een korte tijd vond hij werk als krachtmens en als instructeur voor kracht- en verdedigingssporten. Zo gaf hij les aan studenten uit Leiden en Delft. Een van zijn leerlingen was Antoon Abspoel, de eerste sportjournalist van Nederland, krachtmens, worstelaar, roeier en nog veel meer. Na een reis naar Italië belandde Sandow uiteindelijk in Londen, vanaaruit hij de rest van zijn leven zou opereren. Hij stichtte scholen, zette cursussen op, ontwikkelde trainingsapparatuur en trad op, in Amerika, Australië, India, Zuid-Afrika en Europa. In 1925 overleed hij. Zijn begrafenis verliep min of meer in het geniep, zijn vrouw verliet een week na zijn overlijden het land.

Tijdens zijn leven werd de marmeren buste gemaakt. De buste kwam terecht in verzamelingen, werd het laatst gesignaleerd in Londen in het begin van de jaren zestig en dook pas een maand geleden weer op bij de antiquair Harris Lindsay in Jermyn Street. Toevallig, of niet helemaal toevallig, kwam een achterkleinzoon van Sandow, Chris Davies het beeld op het spoor. Hij kocht het, zodat het weer terug in de familie

kwam. Die middag van de 12e september werd in de aanwezigheid van veel familieleden van Sandow en een schare bewonderaars en onderzoekers het beeld onthuld. En zoals dat gaat, de champagne vloeide rijkelijk. De volgende dag maakte ik nog een tripje met Chris Davies naar de begraafplaats Putney Vale, Surrey, waar Sandow werd begraven. Ter plekke besloot Chris het graf definitief te kopen (het stond nog op naam van de weduwe van Sandow, Blanche, overleden in 1959).

Het mooie van het verhaal is dat Chris het beeld spotte op hetzelfde moment dat een moderne navolger van Sandow, Arnold Schwarzenegger, twee winkels daarnaast schoenen aan het kopen was. Het had dus weinig gescheeld of het beeld was naar Amerika verhuisd. Sandow is de peetvader geworden van bodybuilders. David Chapman heeft overigens een grondige studie over hem geschreven: *Sandow, the magnificent. Eugen Sandow and the Beginnings of Bodybuilding* (1994, paperback 2006). Ik kon hem en Chris het afgelopen jaar een flink aantal details geven over Sandows leven in Amsterdam en Brussel. Bedenk overigens wel: Sandow deed het allemaal zonder anabole steroïden (hallo, Arnold?) of andere duistere voedingsmiddelen. Een fiks aantal sportclubs in de wereld, ook in Nederland, draagt nog de naam Sandow. Google het maar eens op.

Eugen Sandow